

Årsrapport 2020

GLA:D®
DANMARK

GLA:D® Danmark Årsrapport 2020

Af Dorte Thalund Grønne og Inge Ris Hansen, Alice Kongsted, Ewa Roos, Jan Hartvigsen og Søren Thorgaard Skou

Copyright © 2021

GLA:D® Danmark

Institut for Idræt og Biomekanik

SDU

Uddrag, herunder figurer og tabeller, er tilladt mod tydelig angivelse af kilde.

ISBN 978-87-94006-42-2

Rapporten kan downloades fra www.gladdanmark.dk

Forside- og bagsidefoto: ©GLA:D®

GLA:D® Årsrapport 2020

GLA:D®

- Målrettet personer med knæ-/hofteartrose eller langvarige/gentagne rygsmerter
- Evidensbaseret tilgang med patientuddannelse og superviseret træning

Foto: © Jørn Lingsstrup, GLA:D®

I denne rapport kan du læse om status for GLA:D® for knæ-/hofteartrose og GLA:D® Ryg, herunder om GLA:D®-klinikere, patientresultater, forskning og aktiviteter i ind- og udland.

GLA:D® er strukturerede forløb for personer med knæ-/hofteartrose eller langvarige/gentagne rygsmerter baseret på nationale og internationale kliniske retningslinjer. Centrale elementer i GLA:D® er patientuddannelse og superviseret træning med henblik på at øge egenhåndtering.

GLA:D® er udviklet på Syddansk Universitet i et samarbejde med anerkendte forskere, patienter og klinikere.

GLA:D® for knæ-/hofteartrose og GLA:D® Ryg er implementeret nationalt i Danmark og i Schweiz. GLA:D® for knæ-/hofteartrose er desuden implementeret i Australien, Canada, Kina, New Zealand og Østrig. Herudover afprøves GLA:D® for knæ-/hofteartrose i mindre skala i Holland og GLA:D® Ryg i Canada, Australien og Norge.

God læselyst!

*Ewa Roos,
PhD, professor
Syddansk Universitet*

*Søren Thorgaard Skou,
PhD, professor og forskningsleder
Syddansk Universitet &
Næstved-Slagelse-Ringsted Sygehus*

*Inge Ris Hansen,
PhD, studieadjunkt
Syddansk Universitet*

*Jan Hartvigsen,
PhD, professor og forskningsleder
Syddansk Universitet*

Hvad er GLA:D®?

Indhold i GLA:D®

Patientuddannelse

2 x 1—1½ time

Superviseret træning i 6-8

uger | 2 x om ugen

Adgang til GLA:D®

Patienten kan henvende sig direkte til en GLA:D®-enhed

Patienten kan henvises fra egen læge eller speciallæge

GLA:D® for knæ-/hofteartrose og GLA:D® Ryg er målrettet mennesker med hhv. knæ-/hofteartrose og langvarige eller gentagne episoder med rygmerter.

GLA:D® består af:

- 1) en indledende konsultation med undersøgelse, fysiske tests og vurdering af træningsniveau samt registrering i databasen.
- 2) To lektioner af patientuddannelse med fokus på viden om knæ-/hofteartrose eller rygbesvær, risikofaktorer, smerteårsager, formål med øvelser, anbefalinger og håndtering af smerter.
- 3) Individuelt tilpasset superviseret holdtræning to gange ugentlig i 6-8 uger.
- 4) En afsluttende konsultation med evaluering, retest og fokus på emner som f.eks. fastholdelse af træning.

Adgang til GLA:D®

Patienter med knæ-/hofteartrose eller rygmerter kan få adgang til GLA:D® via

- henvisning fra praktiserende læge,
- henvisning fra speciallæge,
- egen henvendelse til GLA:D®-klinik.

Formål med GLA:D®

GLA:D® understøtter implementering af anbefalinger fra nationale og internationale kliniske retningslinjer.

Det overordnede formål for GLA:D® for knæ-/hofteartrose er, at

- alle patienter med artrose uanset bopæl og økonomi skal tilbydes patientuddannelse og træning i henhold til de kliniske retningslinjer.
- kirurgi skal kun overvejes, når non-operativ behandling ikke giver tilfredsstillende resultater.

Det overordnede formål for GLA:D® Ryg er, at

- patienter kan håndtere deres smerter via træning og øget viden om problemet,
- alle patienter, uanset bopæl, skal kunne tilbydes patientuddannelse og træning i henhold til de kliniske retningslinjer.

Udbredelse af GLA:D®

Klinikere uddannes til at varetage GLA:D®-forløb via et 2-dags kursus på SDU, og kun certificerede klinikere udbyder GLA:D®. Dette sikrer, at indholdet af patientuddannelsen og træningen er ens på tværs af alle GLA:D®-udbydere.

I 2013 – 2020 har SDU afholdt 21 kurser målrettet behandling af knæ-/hofteartrose for 1480 klinikere i alt og har i perioden 2017 til 2020 afholdt 13 kurser målrettet behandling af rygsmerter for 653 klinikere.

Det er hovedsageligt fysioterapeuter, der udbyder GLA:D®. I GLA:D® Ryg uddannes også kiropraktorer, og de udgør 10 % af kursisterne.

Ved udgangen af 2020 var der 301 enheder, der udbyder GLA:D® for knæ-/hofteartrose og 194 enheder der udbyder GLA:D® Ryg. Antallet af enheder der udbyder GLA:D® for knæ-/hofteartrose har ligget nogenlunde stabilt siden 2016 dog med et fald i perioden under pandemien.

Ved udgangen af 2020 var der 26 kommuner, der udbød GLA:D® for knæ-/hofteartrose, og 5 kommuner der udbød GLA:D® Ryg. Tre kommuner udbød GLA:D® til begge målgrupper.

Patienternes deltagelse i GLA:D®

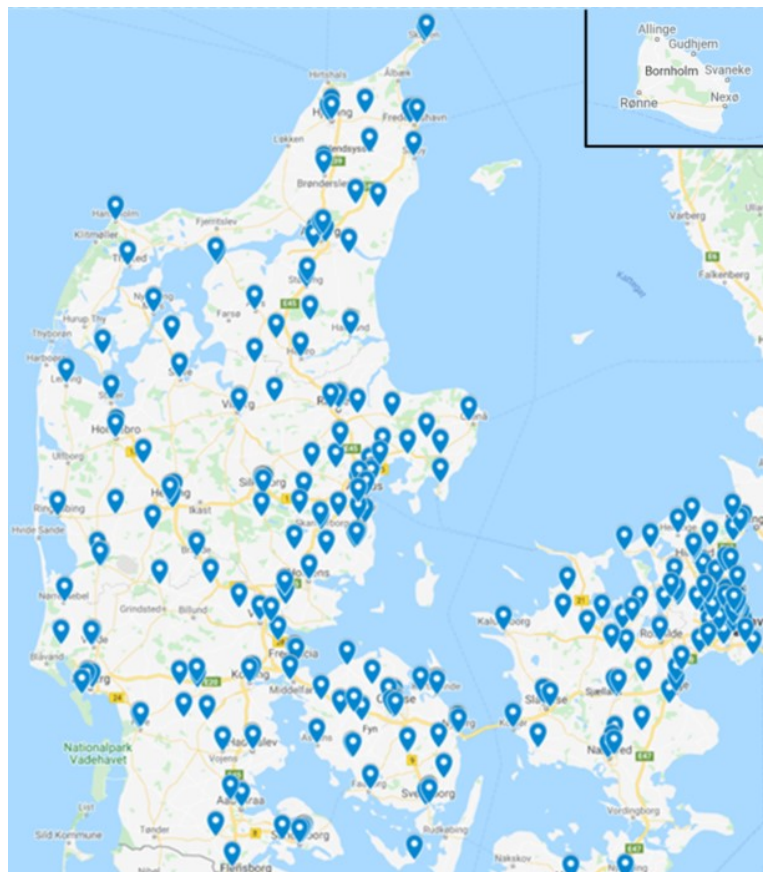
80 % af knæ- og hoftepatienterne har deltaget i begge teorisessioner, og tilsvarende har 80 % deltaget i minimum 10 ud af 12 træningssessioner. 75% af rygpatienterne har deltaget i begge teorisessioner, og 80% har deltaget i mindst 10 ud af 16 træningssessioner.

Stor tilfredshed med GLA:D®

Ni ud af 10 knæ-/hoftepatienter og 8 ud af 10 rygpatienter angiver, at de i høj grad eller i meget høj grad er tilfredse med GLA:D® forløbet.

Enheder der tilbyder GLA:D® for knæ-/hofteartrose

Enheder der tilbyder GLA:D® Ryg

Hvem deltager i GLA:D®?

Foto: © GLA:D®

GLA:D® for knæ-/hofteartrose

Med undtagelse af perioden under COVID-19 har antallet af årlige deltagere siden 2016 været nogenlunde stabil på omkring 10.000 personer. 70% af deltagerne er kvinder. Gennemsnitsalderen er 65 år, og hhv. 75% og 63% af knæ- og hoftepatienterne er overvægtige. Det er almindeligt, at patienterne har andre sygdomme.

Flest har primært problemer med knæet, og færre har primært problemer med hoften (74% vs. 26%). Omkring halvdelen af både knæ- og hoftepatienterne har haft symptomer i mere end et år, når de starter i GLA:D®, og hhv. 27 og 3% af knæ- og hoftepatienterne angiver, at de tidligere er opereret i det aktuelle led. Smerteniveau før forløbet er i gennemsnit 4,8 (0-10), og hhv. 63 og 67% af knæ- og hoftepatienterne angiver at tage smertestillende medicin forud for forløbet.

GLA:D® Ryg

Antallet af årlige deltagere har været stigende fra opstarten af GLA:D® Ryg i 2018 til 2019. To ud af tre er kvinder og gennemsnitsalderen er 58 år.

Nioghalvtreds procent har haft smerter i ryggen i mere end et år. Smerteniveauet er i gennemsnit 5,4 (0-10), og 57 % angiver at tage smertestillende medicin forud for forløbet. Over halvdelen af deltagerne i GLA:D® Ryg har andre sygdomme.

De fleste har fået behandling for deres rygproblem måneden inden de starter på et GLA:D® Ryg forløb. Syvoghalvtreds procent bruger medicin for deres rygsmertter og i gennemsnit har deltagerne haft 5,4 rygrelaterede sygedage de seneste 3 måneder forud for GLA:D® Ryg forløbet.

2020

Under COVID-19 har der været et markant lavere antal deltagere med både knæ-/hofteartrose og rygsmertter i GLA:D®. Gennemsnitligt smerteniveau for knæ- og hoftepatienterne var hhv. 4,9 og 5,1 cm og altså lidt højere end tidligere for hoftepatienterne. Under COVID-19 har 60 % af knæ- og hoftepatienterne haft symptomer i mindre end et år, hvilket er lidt større andel end tidligere.

Resultater—GLA:D® knæ/hofte

Foto: © Jørn Ungstrup, GLA:D®

Resultater efter forløb

	Knæ	Hofte
Smerte	- 28 %	- 23 %
Medicin	- 25 %	- 20 %
Ganghastighed	+ 7 %	+ 7 %
Livskvalitet	+ 13 %	+ 10 %

Lavere smerte

Umiddelbart efter GLA:D®-forløbet falder den gennemsnitlige smerteintensitet i knæ/hofte med 28% (fra 4,8 til 3,4 (0-10)) for knæpatienterne og med 23% (fra 4,8 til 3,7 (0-10)) for hoftepatienterne. Et år efter opstart i GLA:D®-forløbet fastholdes den gennemsnitlige reduktionen i smerteintensitet.

Medicinforbruget falder

Umiddelbart efter GLA:D®-forløbet falder andelen, der angiver at have taget smertestillende medicin inden for de sidste 2 uger fra 63 til 44% for knæpatienterne og fra 67 til 51% for hoftepatienterne. Hhv. 42 og 39% af knæ- og hoftepatienterne angiver at have et lavere medicinforbrug sammenlignet med før GLA:D®-forløbet, og tilsvarende resultater ses efter et år.

Bedre fysisk funktion

For både knæ- og hoftepatienterne øges ganghastigheden gennemsnitligt med 7% fra 1,5 m/sek. før GLA:D®-forløbet til 1,6 m/sek. umiddelbart efter GLA:D®-forløbet.

Højere livskvalitet

Umiddelbart efter GLA:D®-forløbet forbedres den gennemsnitlige livskvalitet relateret til knæ/hofte med 13% for knæpatienterne (KOOS QOL fra 45,2 til 51,7) og 10% for hoftepatienterne (HOOS QOL fra 47,2 til 52,4). Et år efter opstart ses der en forbedring på hhv. 21 og 22% for knæ- og hoftepatienterne i forhold til før forløbet.

Færre er sygemeldte

Blandt knæpatienter, der ikke har fået nyt led i opfølgingsperioden, falder andelen, der angiver at have været sygemeldte på grund af deres led inden for det seneste år, fra 13 til 6% og tilsvarende fra 7 til 4% for hoftepatienterne.

2020

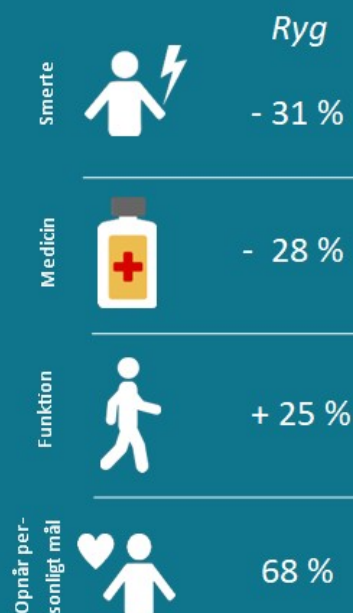
I perioden under COVID-19 har der for knæpatienterne umiddelbart efter forløbet været en gennemsnitlig forbedring i smerte på 30% og i livskvalitet på 15%, hvilket er lidt større forbedring end tidligere. Hoftepatienterne har ligeledes opnået en lidt større forbedring i livskvalitet sammenlignet med tidligere (12%) men har samme niveau af forbedring i smerte.

Resultater—GLA:D® Ryg

Foto: © GLA:D®

Resultater efter forløb

Lavere smerte

Umiddelbart efter GLA:D®-forløbet falder den gennemsnitlige smerteintensitet i ryggen med 31% (fra 5,4 til 3,8 (0-10)). Et år efter opstart i GLA:D®-forløbet fastholdes den gennemsnitlige reduktionen i smerteintensitet.

Medicinforbruget falder

Umiddelbart efter GLA:D®-forløbet falder andelen, der angiver at have taget smertestillende medicin for deres rygsmerter, fra 57 til 41%. Dette niveau fastholdes et år efter opstart af forløbet.

Bedre fysisk funktion

Fysisk funktion målt via antal gange man kan rejse sig fra siddende på 30 sek. (rejse sætte sig test) forbedres i gennemsnit med 25% fra 12 til 15 gange. Tilsvarende øges funktionsniveauet målt via Oswestry Disability Index med 24% (fra ODI score på 25 til 19% (0-100)). Udholdenhed af mave- og rygmuskler øges med hhv. 46% og 43%.

Mindre frygt for fysisk aktivitet

Efter forløbet er der færre tanker om eller frygt

for smerter ved fysisk aktivitet målt som gennemsnitligt fald på 22% fra 9,3 til 7,3 (0-24) på fear avoidance skala.

Færre er sygemeldte

Gennemsnitligt antal sygedage de sidste 3 mdr. pga. rygsmerter falder fra 5,4 til 1,0 umiddelbart efter forløbet og yderligere til gennemsnitlig 0,5 dag et år efter forløbet.

Mange opnår personlige mål

Inden forløbet opstiller patient og kliniker i samarbejde et personligt mål for patienten. Ved afslutning af forløbet angiver 68 % delvist eller fuldt at have opnået deres mål og 22% fuldt at have opnået deres mål.

2020

I perioden under COVID-19 har der kun været afholdt et enkelt kursus i GLA:D® Ryg og i 2020 har der været inkluderede færre rygpatienter sammenholdt med i 2019.

Patientkarakteristika og resultater for patienter med rygbesvær adskiller sig ikke fra det foregående år.

Ny forskning i GLA:D®

Forskning

- Implementering
- Fremmøde
- Medicinforbrug
- Uddannelsesniveau
- Komorbiditeter

Implementering eller ej?

Et forskningsprojekt har undersøgt hvilke faktorer, der har betydning for, om klinikerne udbyder GLA:D® Ryg efter kurset. Praktiske, organisatoriske forhold, tro på at GLA:D® Ryg kan hjælpe, personlige fordele for klinikerne og deres holdning generelt til rygbehandling påvirker beslutningen om at implementere programmet. [Link til artiklen.](#)

Hvem har lavt fremmøde i programmet?

Tre fjerdedele af deltagerne i GLA:D® Ryg har et højt eller moderat fremmøde i programmets 10 uger. Den eneste faktor, som prædikerer lavt fremmøde, er, om deltageren udfylder de første spørgeskemaer. [Link til artiklen.](#)

Artrose og medicinforbrug

Over halvdelen af de, der anvender smertestillende medicin før GLA:D® for knæ-/hofteartrose, enten stopper med at anvende smertestillende medicin eller skifter til en mildere type. [Link til artiklen.](#)

Artrose og uddannelsesniveau

Uddannelsesniveau og arbejdsmarkedstilknytning for deltagere i GLA:D® for knæ-/hofteartrose har

ikke betydning for hvor stor smertelindring, der opnås. Deltagere med lavt uddannelsesniveau havde generelt højere smerte og højere forbrug af smertestillende medicin forud for GLA:D®. [Link til artiklen.](#)

Artrose og komorbiditeter

De fleste patienter med knæ- eller hofteartrose har mindst en komorbiditet, og antallet af komorbiditeter er koblet til et generelt dårligere helbred. Tilstedeværelse af komorbiditeter har ikke betydning for resultater efter GLA:D®. [Link til artikel 1.](#) [Link til artikel 2.](#)

GLA:D® kliniske registre

Patienternes udbytte af GLA:D®-programmet bliver monitoreret i kliniske registre. Klinikere indtaster data ved start og slutningen af forløbet, og patienter udfylder spørgeskemaer ved start, efter 3 og 12 mdr., samt ved 6 mdr. for rygpatienterne. Registerne giver mulighed for kontinuerlig monitorering af indsatsen og giver unikke muligheder for forskning i behandling leveret i primærsektoren.

GLA:D® internationalt

GLA:D® tilbydes i en række forskellige lande

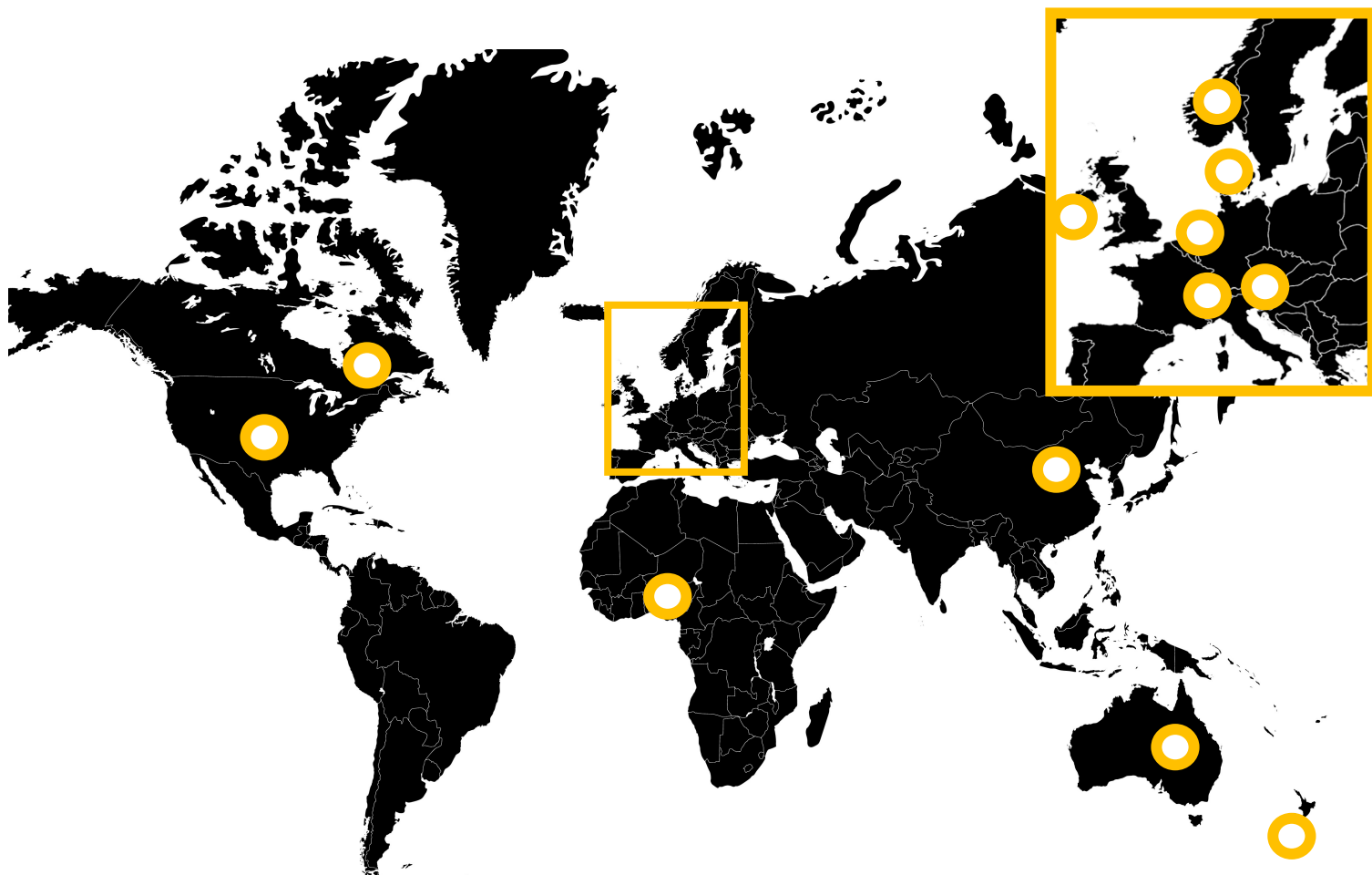
GLA:D® for knæ-/hofteartrose og GLA:D® Ryg er implementeret nationalt i Danmark og i Schweiz. GLA:D® for knæ-/hofteartrose er desuden implementeret i Australien, Canada, Kina, New Zealand og Østrig. Herudover afprøves GLA:D® for knæ-/hofteartrose i mindre skala i pilotprojekter i Holland, Irland og USA (+ tidligere pilotprojekt i Nigeria) og GLA:D® Ryg afprøves i Canada, Australien og Norge. Et feasibility-studie har vist, at GLA:D® Ryg er anvendeligt i Alberta, Canada. [Link til artikel.](#)

Internationalt samarbejde

Alle partnerlande indgår i et formaliseret samarbejde i GLA:D® International Network (GIN), og der afholdes fælles møder to gange årligt. Formålet med samarbejdet er bl.a. at udveksle erfaringer og at sikre ensartet levering af GLA:D® verden over. Se mere: www.gladinternational.org.

	<u>Knæ-/hofteartrose</u>	<u>Ryg</u>
	75.000 deltagere	4.000 deltagere
	5.200 klinikere	700 klinikere
	1.200 klinikker	200 klinikker

Med baggrund i GLA:D®-registre i Canada, Australien og Danmark har forskere samarbejdet omkring en forskningsrapport som viser, at deltagerkarakteristika og forbedring i smerte, funktion og livskvalitet efter deltagelse i GLA:D® er nogenlunde ens i de tre lande. Disse resultater understøtter at programmet kan implementeres under andre forhold og i andre sundhedssystemer end det danske. [Link til artikel.](#)

Kontakt: glad@sdu.dk (knæ/hofte) eller gladryg@sdu.dk (ryg)

GLA:D® hjemmeside: www.gladdanmark.dk

Fælles international hjemmeside under etablering: www.gladinternational.org

Årsrapport GLA:D® 2020

Udgivet af GLA:D® Danmark

Syddansk Universitet, Odense, juni 2021